

REMISSVAR GESTALTAD LIVSMILJÖ, Dnr Ku2015/02481/KL från Sveriges Arkitekters lokalavdelning Stockholms Arkitektförening gm.

Jonas Elding, Elding Oscarson arkitekter
Ylva Frid, AQ Arkitekter
Björn Ekelund, Sweco Architects
Karin Westermarck, Karin Westermarck Studio
Patrick Verhoeven, Mandaworks
Frida Rosenberg, KTH-Arkitektur
Rochus Hinkel, Konstfack

Rebecka Tarschys, adjungerad ledamot
Martin Hedenström Ljung, Studio Ljung&Ljung
Anna Rex, White arkitekter
Erik Stenberg, KTH-Arkitektur
*Sara Göransson, Urban Nouveau**
Olof Grip, General Architecture

ALLMÄNT

Det är mycket efterlängtat med en ny politik för arkitektur, form och design vilket vi inom Stockholms Arkitektförening uppskattar. Men nuvarande skrivelse har formuleringar som behöver stärkas och kapitel som kräver komplettering för att dokumentet ska bli användbart och ge önskad effekt. De generella och övergripande åtgärdsbehoven är att:

- texten är för svävande och luddig vilket leder till att det ibland helt saknas innehåll. Vi anser därför att texten överlag behöver ses över och bli mer konkret.
- det saknas referenser på hur och vad en god Gestaltad livsmiljö är och har uppkommit. För att dokumentet ska bli gångbart både för professionella och politiker behövs fler specifika exempel.

PER KAPITEL

KAP4 - Det finns något positivt och spännande med att koppla arkitektur och design till de stora utmaningar som samhället står inför, såsom klimatförändringar, migration och klassklyftor, genom begreppet Gestaltad livsmiljö. Men det betyder inte att vi ska glömma historien! Så som det är formulerat i nuvarande skrivelse är just begreppet arkitektur så vagt att det ligger nära till hands att tro att de föreslås ersättas, så som antydde av det numer nedlagda Rådet för arkitektur, form och design (Rafd, 2008:4). Här anser Stockholms Arkitektförening att innebörden av begreppet arkitektur istället bör stärkas i texten och resurser bör tydligare utpekas för att förklara arkitekturens betydelse och innehåll.

KAP5 - Angående lärdomar från andra länder så krävs komplettering vad gäller referenser. Här saknas exempelvis effekterna av IBA i Tyskland och Archiprix bland studenter i Europa. Här finns heller ingen analys av de nationella institutens betydelse för påverkan på andra länders arkitekturklimat, exempelvis NAIs utställning av West8 kring Nederländernas nya miljonprogram på 90-talet. Vidare borde, under rådande omständigheter, även en viss analys finnas kring vilka politiska utgångspunkter som gjort att danska, norska (ex BIG och Snöhetta) och andra europeiska arkitektkontor lyckas så väl internationellt. Utöver de europeiska perspektiven kan också en utökad internationell utblick vara värdefull.

KAP6 – För de nya målen krävs konkretion och komplettering. Kvalitet är exempelvis ett otydligt uttryck. Vad avses med kvalitet och hur ser processen för att uppnå kvalitet ut?

Om en god gestaltad livsmiljö ska genomsyra målen, kan med fördel etik bli ett centralt värde. Målen måste även innehålla konkretion kring hur en god livsmiljö kan bidra till starkare kopplingar mellan människor samt motverka ensamhet och utanförskap. Utrymme måste ges för människors individuella drömmar och inspirera till ständig förbättring. Men det krävs inte bara samverkan med brukaren, utan med alla i hela kedjan som berörs vid skapandet av livsmiljöer, tjänster och produkter.

Vidare krävs i utredningens målformulering ett omprövande av vad ett samråd förväntas vara. Enligt samrådet i PBL är grundtanken att vi ska vara delaktiga och agera som ansvarstagande medborgare i vår demokrati. I utredningen bör målen därför konkretiseras så att nya former av dialoger och samtal kan prioriteras.

KAP7 - Stockholms Arkitektförening säger nej till utredningens förslag att lägga ner statliga Arkitekturmuseet – sedan 2013 omdöpt till ArkDes och som med framgång har blivit en mötesplats för arkitektur, form och design. Stockholms Arkitektförening bestämda förhoppning är att Arkitekturmuseet/ArkDes fortsätter sin verksamhets ursprungliga målsättning inom eller parallellt med Moderna Museet; självklart med egen professionell ledning.

KAP8 - Vi stöttar inrättande av en riksarkitekttjänst men anser att den antingen bör ligga under den nya Myndigheten för gestaltad livsmiljö alternativt hos Boverket.

Vad gäller utvecklingsfonden är vi positiva till detta, men skrivelsen bör påpeka risker med jäv såsom uppstått i fallet Realdania (se Grange, 2015).

Att Myndigheten för gestaltad livsmiljö ska ge vägledning och stöd till andra myndigheter är ett bra förslag, men vi föreslår ett tillägg som innebär att även inkludera ansvar för uppföljning och utvärdering.

Vid stöd till export krävs politiska riktlinjer som omfattar hela bredden av arkitektkontor, inte bara stora kontor eller väletablerade aktörer. Detta bör förtydligas.

Vi anser att statligt stöd till Wild Card system är positivt men bör kompletteras med en kraftigt ökad satsning på tävlingar. Dessutom bör stödet utformas så att det bygger på kriterier som gynnar kvalitet, i första hand.

KAP9 - Som kapitlets titel klagör utgörs substansen här av ett förslag på höjd kompetens inom offentlig upphandling. Men tyvärr saknar kapitlet konkret innehåll i övrigt. Vi föreslår att skrivelsen ska innehålla en höjd gräns för direktupphandling, att jurykompetens i projekttävlingar och prekvalificering säkerställs, att kraven på arkitekters specialisterfarenhet av vissa byggnadstyper eller miljöer kan reduceras vid upphandling, om annan motsvarande kompetens kan säkerställas.

KAP10 - Rollen som arkitekt och designer har förändrats samtidigt som redan befintliga arkitekturkategorier testas mer gränslöst än tidigare, byggnadsarkitekter arbetar med detaljplanering, landskapsarkitekter arbetar med stadsbyggnad och planeringsarkitekter arbetar med konstnärlig gestaltning. Men hur ska professionerna arbeta mer gränsöverskridande och mer

övergripande och hur skapas förutsättningar för ett sådant arbete? Här anser vi att utredningens skrivelse måste ge tydligare medel mot målet.

På grund- och gymnasienivå finns idag flera brister i hur utvecklingen sett ut under senare år där arkitektur, form och design ingår i bildämnet, men där de estetiska ämnena inte längre är obligatoriska på gymnasiet. Vi anser därför att det ska finnas obligatoriskt innehåll av arkitektur, form och design på såväl grund- som gymnasienivå.

Vi ser också att rekrytering till yrket som arkitekt och designer måste breddas. Det finns främst en socioekonomisk snedrekrytering. Ur ett internationellt perspektiv bör därför införandet av studieavgifter för studenter utanför EU utredas.

Utredningen redogör för forskning med tyngdpunkt på den konstnärligt prövande forskningen och vill säkerställa att det system som finns nu kan fortleva vilket vi ser positivt på. Men i nuläget saknas helt utbildnings- och forskningsfrågor inom landskapsarkitektur, planeringsarkitektur och inredningsarkitektur. Därutöver presenteras inga ytterligare perspektiv kopplat till närliggande utbildningsfält, såsom Teknik och arkitektur vid Chalmers, Civing Arkitektur vid LTU eller Stadsbyggnad vid KTH. För en politik för arkitektur krävs därför en mer beskrivande utbildnings- och forskningsbredd i utredningen.

Det bör också finnas möjlighet, eventuellt reglerat, för arkitekter till livslångt lärande. Forskningen kan spela en roll i återförandet av kunskap tillbaka till samhället i detta avseende men det krävs också möjlighet att i större utsträckning än tidigare blanda teori och praktik både under utbildningstiden och i arbetslivet (jmf läkarutbildningen).

KAP11 - Den juridiska grunden för arkitekturen är en viktig riktlinje för vad som byggs och hur det byggs. Föregångaren till Gestaltad livsmiljö, Framtidsformer, ledde till ett flertal lagändringar i såväl PBL som BBR och Väglagen, vilket i viss mån kan betraktas som en framgångsfaktor.

Utredningen ska förstås inte innehålla absoluta formuleringar, men ambitionen att påverka och förändra de juridiska ramverk som styr arkitekturen måste bli mycket, mycket högre. I detta behöver både inriktning och satsningar utpekas om var det finns ytterligare utredningsbehov inom bland annat PBL, BBR, Väglagen, KML och NRL.

Vänligen

Stockholms Arkitektförening

Kontaktperson:

Björn Ekelund

bjorn.ekelund@sweco.se

08-522 952 15